

Amela Kadrić*

O Izvještaju Helsinškog komiteta za ljudska prava u Bosni i Hercegovini

Sadržaj

1. Ukratko o Izvještaju o stanju ljudskih prava u Bosni i Hercegovini
2. Uvod Izvještaja
3. Diskriminacija u Izvještaju
4. Izvještaj o medijima
5. Sudska vlast je diskriminatorna
6. Upravno pravo
7. Socijalna prava
8. Boravak stranaca – problem pritvorenika
9. Zaključak

1. Pregled

Helsinški komitet za ljudska prava u Bosni i Hercegovini objavio je 10. marta 2011. godine *Izvještaj o stanju ljudskih prava u Bosni i Hercegovini za period januar – decembar 2010. godine* (Izvještaj). U njemu se obrađuje šest različitih područja iz oblasti ljudskih prava u Bosni i Hercegovini.

Iako se pod naslovima diskriminacija, mediji, sudska vlast, upravna vlast, socijalna prava i kretanje i boravak stranaca nudi opći pregled stanja u Bosni i Hercegovini za 2010. godinu, iz šest različitih oblasti ljudskih prava, u Izvještaju u pravilu nedostaju detaljni navodi i konkretni primjeri. Osim toga, u Izvještaju uopće nisu obrađena određena područja ljudskih prava ili su pomenuta vrlo šturo. Na početku je dat kratki uvod, a na kraju su eksplicirane preporuke ovog komiteta.

Pažnja javnosti i aktuelne vlasti je skrenuta na neke od značajnih problema iz ove oblasti, na primjer na neizvršenje presude Sejdić-Finci ili na zaoštrenu retoriku u vrijeme održavanja Općih izbora u Bosni i Hercegovini. Izvještaj također upozorava i na problem neformiranja vlasti nakon održavanja izbora. Posljednja oblast Izvještaja – kretanje i boravak stranaca obrađena je preglednije, potpunije, sa jasnim primjerima. Za istaći je činjenica da su u Izvještaju i građani zbog vlastite neaktivnosti pozvani na odgovornost za stanje u kojem se nalazi Bosna i Hercegovina.

Helsinški komitet za ljudska prava već dugi niz godina predstavlja jednu od najznačajnijih organizacija koja se bavi ljudskim pravima u Bosni i Hercegovini. Njegove izvještaje organizacije koje se bave ljudskim pravima uzimaju kao ozbiljnu referencu i kao jasan pokazatelj o stanju ljudskih prava u Bosni i Hercegovini. Zbog toga je neophodno da se u ovakvim analizama navode detaljniji podaci o analiziranim temama, da se obradi više oblasti u kojima

također postoje problemi sa ostvarivanjem ljudskih prava određenih kategorija stanovništva. Na primjer, Izvještaj ni jednom rečenicom ne tretira problem obrazovanja, niti probleme koje nacionalne manjine i osobe sa invaliditetom imaju u odnosu prema državnoj vlasti. Izvještaj također ne daje podatke o stanju ženskih ljudskih prava u 2010. godini. U njemu se samo kratko dotiče stanja prava osoba s invaliditetom, i to spominjući već općepoznatu činjenicu diskriminacije osoba s invaliditetom s obzirom na način sticanja invaliditeta. Područja koja iziskuju pažnju, a o kojima niko ne govori, kao npr. rasprostranjeno seksualno zlostavljanje ženskih osoba s invaliditetom koje neminovno iziskuje pažnju zbog duple diskriminacije u kojoj se ove osobe nalaze kao osobe sa invaliditetom i kao žene,¹ nije obrađeno.

Opća primjedba na cijeli Izvještaj je da ni u jednoj oblasti koju tretira ne postoji referenca ili bilješka/fusnota kojom bi bili potkrijepljeni ili objašnjeni pojedini navodi. Također, nije jasna ni metodologija na kojoj počiva izbor primjera ili obrada konkretnih slučajeva. U nastavku će biti prikazano šest područja, po naslovima koja nose u samom Izvještaju. Detaljnija analiza data je za određena područja koja su prema mišljenju autorice mogla biti kvalitetnije obrađena.

2. Uvod Izvještaja

Uvod Izvještaja sadrži oštru kritiku vlasti i ukratko objašnjava uzroke problema iz oblasti ljudskih prava u prethodnoj godini. Iako opravdana, navedena kritika zapravo predstavlja zaključak Helsinškog komiteta o stanju vlasti u Bosni i Hercegovini. Uvod daje ocjenu stanja ljudskih prava u protekloj godini i ne nudi objašnjenja o načinu na koji je Izvještaj sačinjen, koja metodologija je primijenjena, koja istraživanja su provedena, koje oblasti su tretirane i zašto su baš te oblasti u fokusu za 2010. godinu. Uvod zapravo predstavlja mješavinu sažetka i zaključka².

3. Diskriminacija u Izvještaju

Podnaslov Diskriminacija u prvom pasusu sadrži zaključak o diskriminaciji kao široko rasprostranjenom problemu koji se uvukao u sve pore naše države. U ovom poglavlju dat je kratki osvrt na Zakon o zabrani diskriminacije³ i probleme sa kojima se pri ostvarivanju prava predviđenih ovim Zakonom suočavaju diskriminisane kategorije stanovništva. Institucionalni problem diskriminacije Izvještaj povezuje sa Ustavom Bosne i Hercegovine i zakonima o državljanstvu u BiH i entitetima.

Proizvoljna je tvrdnja iz ovog podnaslovu da u Zakonima o državljanstvu postoji diskriminacija: „*Jer je građanima koji žive u područjima koja graniče sa Hrvatskom, a koji imaju hrvatsko državljanstvo, onemogućeno da bez obzira što se nalaze u bračnim zajednicama sa državljanima*

* Autorica je diplomirana pravica, zaposlena na poziciji stručne saradnice u advokatskom uredu, saradnica Centra.

¹ Primjera radi, Kantonalno tužilaštvo tuzlanskog kantona optužilo je Osmana Dervišagića za krivično djelo spolni odnos sa nemoćnom osobom. Saopćenje za javnost TTK <http://tuzilastvotk.com.ba/kantuz/?p=777>

² Strana 1. i 2. Izvještaja

³ Zakon o zabrani diskriminacije, Sl. gl. BiH, br. 59/09, donesen je 2009. godine. Članom 1. stav 1. definisano je: „Ovim zakonom uspostavlja se okvir za ostvarivanje istih prava i mogućnosti svim licima u Bosni i Hercegovini i uređuje sistem zaštite od diskriminacije.

*BiH i žive na tom području, dobiju i državljanstvo svog bračnog druga.*⁴ Tačno je da je prema Ustavu Bosne i Hercegovine⁵ i entitetskim Ustavima, te prema zakonima o državljanstvu naše zemlje⁶ predviđena mogućnost da bračni partner stekne državljanstvo svog supružnika pod uvjetima koje su propisali ovi zakoni. Sva tri zakona propisuju iste uvjete za sticanje državljanstva olakšanom naturalizacijom za bračne partnere i propisuju mogućnost da bračni partner – stranac koji je podnio zahtjev za sticanje državljanstva BiH može steći državljanstvo olakšanom naturalizacijom ukoliko ispunjava uvjete predviđene u tim zakonima.⁷

Odredbom člana 17. Zakona o državljanstvu Bosne i Hercegovine propisano je da se državljanstvo BiH gubi dobrovoljnim sticanjem drugog državljanstva, ukoliko se ne određuje drugačije bilateralnim sporazumom zaključenim između BiH i te države koji je odobrila Parlamentarna skupština u skladu sa članom IV (4) (d) Ustava.

Na osnovu navedenog jasno je da postoji mogućnost sticanja državljanstva Bosne i Hercegovine strancu koji je u braku sa državljaninom Bosne i Hercegovine. S druge strane, problem nepostojanja bilateralnog sporazuma, u konkretnom slučaju između Bosne i Hercegovine i Republike Hrvatske, nije pravni nego politički problem i tako ga treba i tretirati.⁸

Dio Izvještaja iz podnaslova Diskriminacija koji tretira pitanja mobinga i seksualnog uznemiravanja⁹ također je problematičan, jer je naznačeno da je u 2010. godini zabilježen rastući trend mobinga. Tvrdnja je zabrinjavajuća i morala je, posebno ako je tačna, biti potkrijepljena konkretnim podacima ili bar napomenom u fusnotnom tekstu. To posebno važi, ako se ima na umu činjenica da ne postoji nikakav zvanični podatak o broju osoba koje su u prethodnoj godini prijavile slučajeve mobinga ili broju osoba koje su ishodile sudske presude povodom mobinga. Jedini javnosti dostupan podatak koji pokazuje rast mobinga u odnosu na 2009. godinu je *Izvještaj Ombudsmena za ljudska prava u Bosni i Hercegovini za 2010. godinu*. Ali, ni ovaj Izvještaj ne prikazuje pravo stanje, jer je sačinjen na osnovu pritužbi koje su pristigle regionalnim uredima ombudsmena u Bosni i Hercegovini¹⁰.

Navod objavljen u Izvještaju Helsinškog komiteta da je situacija „svakako najteža u položaju nacionalnih manjina“ je paušalan, nepotpun i na osnovu njega se ne može zaključiti sa kojim se

⁴ Strana 3. Izvještaja, pasus 4.

⁵ Ustav Bosne i Hercegovine, član 1. tačka 7.

⁶ Zakon o državljanstvu BiH, Sl. gl. BiH, br. 4/97, 13/97, 41/02, 6/03, 14/03; Sl. list FBiH, br. 43/01, 22/09, 65/11; Sl. gl. RS, br. 35/99, 17/00, 64/05, 58/09 i 18/10.

⁷ Član 10. Zakona o državljanstvu BiH, Sl. gl. BiH, br. 4/97, 13/97, 41/02, 6/03, 14/03, član 9. Sl. list FBiH, br. 43/01, 22/09, 65/11 i član RS, Sl. gl. RS, br. 35/99, 17/00, 64/05, 58/09 i 18/10. Uvjeti za sticanje državljanstva su identični u svim zakonima. Primjera radi naznačit ćemo odredbe u državnom zakonu i to su: 1. da je brak trajao najmanje pet godina prije podnošenja zahtjeva i da još uvijek traje u momentu podnošenja zahtjeva; 2. da se odrekne ili na neki drugi način izgubi svoje ranije državljanstvo nakon sticanja BiH državljanstva, osim ako to nije drugačije riješeno bilateralnim sporazumom iz člana 14. odustajanje ili prestanak ranijeg državljanstva se ne zahtijeva ako to nije dopušteno ili se ne može razumno zahtijevati; 3. da ima stalno mjesto boravka u najmanje posljednje tri godine na teritoriji BiH (uključujući posljednju godinu dana na teritoriji RS – predviđeno u ZOD RS).

⁸ O problemu izmjene člana 17. i 39. Zakona o državljanstvu koji nije moguće uspješno riješiti već nekoliko godina odluku je donio i Ustavni sud BiH. U odluci br. U-9/11 naloženo je Parlamentarnoj skupštini Bosne i Hercegovine da najkasnije u roku od šest mjeseci od dana dostavljanja ove odluke uskladi član 17. i član 39. stav 1. Zakona o državljanstvu Bosne i Hercegovine («Službeni glasnik Bosne i Hercegovine» br. 4/97, 13/99, 41/02, 6/03, 14/03, 82/05, 43/09 i 76/09) Ustavom Bosne i Hercegovine.

⁹ Strana 3. Izvještaja.

¹⁰ Strana 122. Godišnjeg Izvještaja o rezultatima aktivnosti ombudsmena za ljudska prava u Bosni i Hercegovini.

problemima nacionalne manjine u našoj zemlji suočavaju i u čemu se očituje navedena težina situacije.

Potrebno je opet skrenuti pažnju na već pomenuti nedostatak Izvještaja: on ni jednom rečenicom ne tretira problem obrazovanja, niti probleme koje nacionalne manjine i osobe sa invaliditetom imaju u toj oblasti. Također se ne navodi kao problem da nedostaju podaci o stanju ženskih ljudskih prava u 2010. godini.

Važno je naglasiti da nigdje nije naznačeno da je u 2010. godini donesen Revidirani akcioni plan o obrazovnim potrebama Roma.¹¹ Nisu, također, opisane ni neke druge aktivnosti preduzete s ciljem poboljšanja stanja Roma u našoj zemlji, niti je data ocjena tog rada.

U Izvještaju je iznesena vrlo ozbiljna (i iznenađujuća) tvrdnja da su pojave ispoljavanja antijevrejskog raspoloženja evidentne i u vezi sa zbivanjima na Bliskom istoku. Budući da nije obrazložena, tvrdnja je proizvoljna i ostavlja prostor za izvođenje različitih zaključaka. Primjerice, nije objašnjeno da li su protesti koji su održani u znak podrške Palestini¹² zaista ispoljavanje antijevrejskog raspoloženja ili postoje osnovi za drukčija tumačenja ovog fenomena. Također, nije objašnjeno da li je konkretno u Bosni i Hercegovini ispoljeno antijevrejsko raspoloženje, koje je uzrokovano događajima na Bliskom istoku ili se radi o nekom općem trendu antijevrejskog raspoloženja.¹³

U Izvještaju je navedeno da se pravosudni organi nikako ne bave pojavama u kojima se koristi „jezik mržnje“. Jako je važno naglasiti da ovdje nije jasno da li se ova primjedba odnosi na izazivanje nacionalne, rasne i vjerske mržnje, razdora i netrpeljivosti kao krivičnog djela definisanog u krivičnim zakonima Bosne i Hercegovine u kojima „jezik mržnje“ čini biće krivičnog djela, ili na nešto drugo, npr. na klasičnu retoriku političara u Bosni i Hercegovini, koja je već pominjana u Izvještaju. Ako Izvještaj ima u vidu prvu situaciju, onda ovdje nedostaje i zvanična statistika o tome da li je i koliko u prethodnoj godini tužilaštvima podneseno krivičnih prijava za izazivanje mržnje ili koliko su postupaka pokrenuli sami tužioci.¹⁴

U Izvještaju se dalje tvrdi „da je pokretanje postupaka i njihovo vođenje vezano za troškove suda i advokata koje samo rijetki mogu pokriti, a Zakon o besplatnoj pravnoj pomoći još uvijek nije donesen.“ Tvrdnja je djelimično tačna i to s obzirom na činjenicu da je u parničnim postupcima predviđena mogućnost oslobađanja od plaćanja sudskih taksi u skladu sa kantonalnim zakonima o sudskim taksama koji postoji pojedinačno za sve kantone u Bosni i Hercegovini, kao i za Sud Bosne i Hercegovine posebno¹⁵. U krivičnim postupcima postoji institut koji se u krivično-pravnoj teoriji naziva „siromaško pravo“, odnosno odbrana zbog slabog imovnog stanja i

¹¹ Revidirani akcioni plan donijelo je ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice BiH u novembru 2010. godine u saradnji sa romskim NVO. Dostupno i na:

http://www.mhrr.gov.ba/ljudska_prava/djeca_bih/Revidirani%20Akcioni%-20plan%20Bosne%20i%20Hercegovine%20o%20obrazovnim%20potrebama%20Roma.pdf

¹² U sarajevu su 31. 5. 2010. godine održani mirni protesti zbog izraelskog napada na humanitarni konvoj namijenjen Gazi. Dostupno i na: <http://www.source.ba/clanak/751985515861/>

¹³ Strana 4. Izvještaja, pasus 3.

¹⁴ Strana 4. Izvještaja, pasus 4.

¹⁵ Zakon o sudskim taksama, Sl. novine KS, br. 21/09 i 29/09, Zakon o sudskim taksama u postupku pred Sudom Bosne i Hercegovine, Sl. gl. BiH, br. 39/03.

obavezna odbrana za određena djela, u skladu sa odredbama Zakona o krivičnom postupku.¹⁶ Iz Izvještaja se ne vidi da li postoje praktični problemi upravo u primjeni ovih instituta.

Kritika upućena na rad Ombudsmena za ljudska prava u Bosni i Hercegovini također nije jasno obrazložena budući da se kritikuje sačinjavanje Izvještaja o diskriminaciji, a Ombudsmen za ljudska prava ima niz Izvještaja, uključujući i ranije pomenuti godišnji Izvještaj u kojem je obrađeno i područje diskriminacije. Istovremeno, nedostaju podaci na osnovu čega je Komitet zaključio da Institucija Ombudsmena BiH nije odgovorila zadatku u pogledu primjena Zakona o diskriminaciji. Navod o nedovoljnoj kadrovskoj popunjenosti također je zbunjujući, budući da institucija Ombudsmena ima glavni i područne urede u cijeloj Bosni i Hercegovini i čini se da bez većih organizacionih zastoja obavlja poslove iz vlastite nadležnosti. Sve u svemu, sasvim je nejasno zbog čega zapravo Ombudsmeni za ljudska prava ne rade dobro. Konstruktivna kritika, sa konkretnim navodima problematičnih područja bi višestruko koristila pri poboljšanju kvalitete rada, kako Ombudsmena tako i svih institucija u BiH.¹⁷

4. Izvještaj o medijima

Podnaslov „Mediji“ nudi nešto referentnije podatke o stanju medija u našoj zemlji. No, i u ovom podnaslovu nedostaju reference i zvanični podaci. Bez obzira na broj pritužbi upućenih Udruženju novinara koji je naznačen u Izvještaju, daleko relevantniji podatak bio bi na primjer broj tužbi zaprimljenih u sudovima u Bosni i Hercegovini, broj riješenih i neriješenih slučajeva i rezultati tih presuda.

Iznesena je također i tvrdnja „da je osnažena pojava kršenja radnopravnog statusa novinara, posebno u pogledu medija u privatnom vlasništvu i da ta pojava nije mimoišla ni javne servise“.¹⁸ S obzirom na generalno pogoršanje stanja medija u cijelom svijetu¹⁹ i našoj zemlji konkretno²⁰, ovaj Izvještaj bio bi vjerodostojniji kada bi počivao na konkretnim podacima o ovim kršenjima. Samo bi tako mogao ponuditi direktan doprinos i njihovom rješavanju.

U ovom podnaslovu je još jednom ponovljena već iznesena tvrdnja da je osnažen jezik mržnje, ali nije objašnjeno da li je bilo pritužbi Vijeću za štampu, Udruženju novinara Bosne i Hercegovine ili Regulatornoj agenciji za komunikacije BiH. Nije također objašnjeno da li su prijave usvojene, odnosno kakve su odluke tim povodom donešene. Izvještaju, sve u svemu, nedostaje utemeljen osvrt na situaciju u medijima u BiH.

¹⁶ Član 45. i 46. ZKP BiH, Sl. gl. BiH, br. 3/03, 32/03, 36/03, 26/04, 63/04, 13/05, 48/05, 46/06, 76/06, 29/07, 32/07, 53/07, 76/07, 15/08, 58/08, 12/09, 16/09, 93/09; član 59. i 60. ZKP BiH, Sl. list FBiH, br. 35/03, 37/03, 56/03, 78/04, 28/05, 55/06, 27/07, 53/07, 09/09, 12/10 i član 53. i 54. ZKP RS, Sl. gl. RS, br. 50/03, 111/04, 115/04, 29/07, 68/07, 119/08, 100/09.

¹⁷ Strana 5. Izvještaja.

¹⁸ Strana 6. Izvještaja, pasus 1.

¹⁹ Izvještaj američke nevladine organizacije Freedom House: „Sloboda medija 2011: Globalno istraživanje neovisnosti medija“. U Izvještaju se navodi da je 2010. bila godina u kojoj je pristup slobodnim medijima imao najmanji broj ljudi na svijetu u više od deset godina. Naša zemlja ocijenjena je zauzela 96. mjesto kao zemlja sa ograničenom slobodom medija. Dostupno i na: <http://www.freedomhouse.org/template.cfm?page=16>.

²⁰ U tom smislu pogledati Izvještaj Mediacentra, Pod pritiskom: Izvještaj o stanju medijskih sloboda u Bosni i Hercegovini.

Dostupno i na: http://www.media.ba/mcsonline/files/shared/-Izvje_taj_o_stanju_medijskih_sloboda_u_BiH.pdf.

5. Sudska vlast je diskriminatoriska

Sudska vlast u Izvještaju je ocijenjena diskriminatorskom. Ovakva ocjena počiva na činjenici da u BiH postoje četiri pravna sistema, jer postoje četiri krivična zakona i četiri zakona o krivičnom postupku. Naznačeno je da neusklađena i različita legislativa dovodi do nejednakog tretmana građana, jer njihov položaj prema pravosudnim organima određuje njihovo mjesto boravka.

U ovom dijelu, međutim, nema metodoloških uputa, nema ni analize kazni, tako da ostaje nejasno na osnovu čega je zapravo izveden ovaj zaključak. Bilo bi vrlo korisno navesti da li su upoređeni predmeti koji se vode pred kantonalnim i okružnim sudovima sa predmetima koji se vode pred Sudom Bosne i Hercegovine, i da li je na osnovu toga izveden ovakav zaključak. Nesporno je da se o problemu neusklađenosti krivičnog sistema već duže vodi polemika. No, potrebno je također naglasiti da je 2003. godine krivično zakonodavstvo usklađeno sa relevantnim izvorima međunarodnog prava²¹. Pri tom je nedopustivo svoditi cjelokupno pravosuđe na krivične postupke. Jer, status pravosuđa se u našoj zemlji, kao ni u jednoj drugoj, ne može ocijeniti bez uzimanja u obzir stanja u građanskim stvarima, u parničnim, vanparničnim i izvršnim postupcima, u upravnim stvarima, kao i ocjene značajnog broja zakona iz ovih oblasti u našoj zemlji. Građanska odjeljenja sudova značajan su dio pravosudnog sistema naše zemlje. S obzirom na to da nedostaju podaci o cjelokupnom pravosuđu, ocjena sa početka nije ni potpuna, ni tačna i kao da je kritika svrha samoj sebi.

U Izvještaju također nije naznačeno koji su to oblici diskriminacije, u odnosu na koja prava je diskriminacija izvršena. Nije objašnjeno ni u odnosu na koga je ta diskriminacija počinjena.

Navod da se sadašnja praksa Suda Bosne i Hercegovine odnosi isključivo na predmete koji se vode pred tim Sudom nije jasna, jer nije naznačeno na koje bi se još predmete mogla odnositi takva praksa.²²

Također je ostalo neobjašnjeno na koji način je tretirana težina krivičnih djela u navodu iz Izvještaja koji se odnosi na to da se određena djela iz oblasti ratnih zločina, koja se ocjenjuju kao lakša, vode pred kantonalnim sudovima, a teža pred Sudom BiH, što dovodi do nejednakog položaja jer se optuženima sudi prema različitim zakonima. U Izvještaju je povezana težina krivičnog djela sa entitetskim nivoom na kojem se optuženima sudi, ali nije objašnjeno prema kojima zakonima se optuženima sudi, koje probleme to stvara, niti je uopće spomenut institut vremenskog važenja krivičnog zakona – tzv. primjena blažeg zakona koji bi u određenoj mjeri čitateljima Izvještaja pomogao u shvatanju problema sa prenošenjem za vođenje krivičnih djela ratnih zločina sa Suda BiH na kantonalne sudove.²³

²¹ Izvještaj Transparency International-a: „Procesuiranje korupcije pred sudovima i tužilaštvima u Bosni i Hercegovini“ (2009-2010); Vodič kroz tranzicijsku pravdu u Bosni i Hercegovini koji su sačinili Tim Razvojnog programa Ujedinjenih nacija (UNDP) na projektu Podrška državnim kapacitetima u procesu tranzicijske pravde u BiH (projekat tranzicijske pravde), u saradnji s Ministarstvom pravde i Ministarstvom za ljudska prava i izbjeglice BiH.; Suočiti se s prošlošću, otvoriti vratit budućnosti, Izvještaj. U Izvještaju se navodi da Sud BiH procesuirao ratne zločine na osnovu zakonodavstva na nivou BiH koji je usklađen s međunarodnim standardima, s argumentacijom da je primjena zakona usvojenog 2003. godine na događaje koji su se dogodili 1992. godine prihvatljiva i dozvoljena s aspekta interesa pravde i međunarodnih konvencija koji kodificiraju međunarodno običajno pravo.

²² Strana 6. Izvještaja, pasus 2.

²³ Pojašnjenja radi, u pravosudnom sistemu BiH za djela počinjena u vrijeme rata u BiH trenutno se sudi prema Zakonu Republike Bosne i Hercegovine, koji je zapravo bio Krivični zakon SFRJ. Zakonom o izmjenama i dopunama Krivičnog zakona SFRJ („Sl. gl. RS”, br. 12/93) naziv Krivični zakon SFRJ izmijenjen je u Krivični zakon Republike Srpske. Ovaj zakon je propisao da se smrtna kazna može izreći kao jedina glavna kazna za

Navod da su optuženima izrečene kazne neujednačene, nejasan je zbog toga što uopće nije naznačeno na osnovu čega je zaključak izveden. Neovisno o tome, čak i kad bi se svim osoba optuženim za krivična djela ratnih zločina sudilo pred istim sudom, visina izrečene kazne, u skladu sa principom individualizacije i načelom slobodne ocjene dokaza u krivičnom postupku, ne bi mogla biti jednaka za sve.²⁴

Izvještaj i u ovom podnaslovu tretira pitanje pravde za siromašne građane. Data je ocjena da su reformama zakona siromašni građani onemogućeni u ostvarivanju pravde zbog napuštanja načela materijalne istine. Neovisno o tome što bi se ovaj stav mogao smatrati djelimično utemeljenim, jer je strankama koje se same zastupaju ponekad zaista jako teško da snose teret dokazivanja i prate procesna pravila, u Izvještaju nedostaje, a to bi bilo jako značajno, osvrt na neke od mogućnosti za besplatno ostvarivanje prava na sudovima. Primjerice, već pomenuta mogućnost oslobađanja od sudskih taksi, institut siromaškog prava i odbrana po službenoj dužnosti. Izvještaj, uz sve to, nikako ne tretira mogućnost obraćanja uredima za besplatnu pravnu pomoć.²⁵

U Izvještaju se također iznose vrlo ozbiljne optužbe da utjecaj na rezultat postupaka ima politika i korupcija, ali se ne navodi nijedan primjer. Također, je naznačeno da je to utvrđeno u monitorinzima postupaka pred sudovima, ali konkretni primjeri takvih monitoringa ovdje nisu navedeni.²⁶

Tvrdnja da poseban problem predstavlja rad tužilaštva i njihovo ignorisanje gonjenja za korupciju također je neobjašnjena. Bilo bi važno da je naveden neki primjer, ili da je naznačeno da je ove tvrdnje, nemoguće dokazati uz imenovanje razloga zbog kojih to nije moguće. Statistički podaci bi također bili značajan pokazatelj. Ovako je stav sasvim nevjerodostojan i stiče se dojam da se bez stvarnog osnova proizvodi nepovjerenje prema pravosudnim organima kod građana²⁷.

6. Upravno pravo

Oblast upravnog prava je tretirana sasvim paušalno i kratko, tako da na njega nije moguće dati upotrebljiv osvrt. Opća primjedba o referencama i statističkim podacima važi i za ovaj dio Izvještaja.

određeno krivično djelo i to samo za najteže slučajeve teških krivičnih djela za koje je zakonom propisano. Drugi vid kazne jeste zatvor koji ne može biti kraći od 15 dana, niti duži od 15 godina, ali istom odredbom se propisuje da se za krivična djela za koja je propisana smrtna kazna može izreći kazna zatvora u trajanju od 20 godina, odnosno da se i za krivična djela učinjena sa umišljajem za koje je propisan zatvor u trajanju od 15 godina za teške oblike tog djela može odrediti zatvor u trajanju od 20 godina. Potpisivanjem Dejtonskog mirovnog sporazuma bitna izmjena je suspendovanje mogućnosti izvršenja izrečenih smrtnih kazni i izricanja smrtnih kazni. S druge strane, u krivično zakonodavstvo naše zemlje uvršten je pojam dugotrajnog zatvora za najteže oblike teških krivičnih djela u trajanju do 40. godina. Ove razlike otvorile su brojne probleme u primjeni blažeg zakona i stvorile dileme u vezi sa nadležnošću sudova u BiH za suđenje u predmetima ratnih zločina.

²⁴ Član 15. Zakona o krivičnom postupku BiH.

²⁵ Primjerice, ured za besplatnu pravnu pomoć „Vaša prava“ koji ima urede u cijeloj BiH. Dostupno i na: http://www.vasaprava.org/?page_id=215.

²⁶ Npr. [Izvještaj o napretku Evropske komisije](#), ili Izvještaj Transparency International-a: [Procesuiranje korupcije pred sudovima i tužilaštvima u Bosni i Hercegovini \(2009-2010\)](#).

²⁷ Strana 6. i 7. Izvještaja.

7. Socijalna prava

Podnaslov koji se odnosi na socijalna prava sadrži tvrdnje o neusklađenoj zakonskoj regulativi među entitetima, kantonima i na međunarodnom nivou. Ni ovdje nijednim primjerom nije pokazano na koje se zakone ta neusklađenost odnosi i iz kojih oblasti one dolaze. Također, nije objašnjeno na šta se tačno odnosi tvrdnja da: „Obim socijalnih prava nije u oblasti zakonske regulative na jednak način regulisan za sve građane koji za njima imaju potrebu.“²⁸

Navod u Izvještaju koji se odnosi na visinu penzije nije tačan. Neovisno o tome što su odstupanja naznačena u Izvještaju neznatna u odnosu na stvarnu visinu penzije²⁹, bilo bi neophodno da Izvještaj problem penzionera prikazuje tačno, stručno i ozbiljnije. Koristili bi se uporedni podaci o poskupljenju osnovnih životnih namirnica i energenata, kao i o načinu na koji se to odražava na penzionersku populaciju. Iako Izvještaj oštro kritikuje stanje socijalnih prava, a posebno stanje penzionera u našoj zemlji, u preporukama navedenim u Izvještaju penzioneri nisu spomenuti. Barem ne konkretno.³⁰

8. Boravak stranaca – problem pritvorenika

Posljednji predmet Izvještaja koji se odnosi na kretanje i boravak stranaca referentniji je od ostalih podnaslova. Važno je primijetiti da je u ovom dijelu tretirana zakonska regulativa i da su navedeni stvarni i konkretni primjeri iz prakse. Naznačeni su primjeri osoba koji su u pritvoru u našoj zemlji bez, kako se to tvrdi, zakonskog osnova, ali nije detaljno objašnjeno zakonski predviđeno trajanje pritvora strancima i obaveza puštanja na slobodu. Međutim, ni u ovom dijelu Izvještaja nisu navedene reference kao ni statistički podaci.

Ovaj dio Izvještaja ne sadrži zaključne preporuke, na osnovu kojih bi, na primjer, bilo moguće poduzeti konkretne korake za skraćivanje trajanja pritvora strancima.

9. Preporuke

Preporuke uz Izvještaj su kratke i djelimično konkretne.³¹

10. Zaključak

Analizirani Izvještaj je formalno i sadržajno nepotpun.

Nedostaci su: neprecizna metodologija analize, nejasni, apstraktno paušalizirani i netačni podaci. Samo bi tačni podaci omogućili rad na poboljšanju problema koji su uočeni u prethodnoj godini i koji zahtijevaju da se svakodnevno rješavaju. Svi podaci u Izvještaju, bez obzira na stepen tačnosti, moraju počivati na jasnim i konkretnim referencama, uputama i imenima, odnosno na relevantnim podacima koji omogućuju individualizaciju slučaja. Nije sporno da diskriminacija postoji i da je sveprisutna. Sporan je, međutim, metod! Izvještaj ne smije započinjati zaključkom

²⁸ Strana 8. Izvještaja, pasus 2.

²⁹ Prema podacima PIO/MIO Federacije BiH visina prosječne penzije u decembru 2010. godine iznosila je 338,21 KM, a za septembar 2011. godine 352,15 KM.

³⁰ Strana 10. i 11. Izvještaja.

³¹ Supra, nota 29.

koji nema korespondentno objašnjenje. Odmah se otvara pitanje na osnovu čega je zaključak izveden. Takav „metod“ nema dodirnih tačaka sa realnim i stručnim Izvještajem eksperata na koji se mogu osloniti socijalne strukture, NGO's i međunarodne organizacije. Konačno, ozbiljan nedostatak Izvještaja je jezik: to je jezik politike koji nema uporište u činjenicama.